

# การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน: กรณีศึกษานวัตกรรมการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลคลองใหญ่ จังหวัดตราด

## Development of the Home Ward Care: A Case Study of the Health Promoting Innovation of Khlong-Yai Hospital, Trat Province

สมสมัย รัตนกริธากุล, ส.ด.<sup>1\*</sup> สุรีย์รัตน์ ธนากิจ, พย.ม.<sup>2</sup> นิสากร กรุงไกรเพชร, ส.ด.<sup>1</sup> อริสรา ฤทธิงาม, วท.ม.<sup>3</sup>  
Somsamai Rattanaagreetkul, Dr.P.H., Sureerat Thanakit, M.S.,  
Nisakorn Krungkraipetch, Dr.P.H., Arisara Ritngam, M.S.

### บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานนวัตกรรมการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ ระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน โรงพยาบาลคลองใหญ่ จังหวัดตราด โดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรอตตาวา คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 25 คน ระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2557 เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ สัมภาษณ์เจาะลึก สังเกต บันทึกเสียง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความเชื่อถือได้ด้วยวิธีการสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน มี 4 ระยะ ได้แก่ 1) ริเริ่มนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อลดอัตราการครองเตียง ลดอัตราการนอนโรงพยาบาลซ้ำ และลดค่าใช้จ่าย 2) การสร้างทีมงานการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน สร้างโรงพยาบาล 1 เตียงที่บ้านพยาบาลสอนฝึกทักษะให้ผู้ดูแลสามารถดูแลผู้ป่วยต่อที่บ้านได้เช่นเดียวกับได้รับการดูแลที่โรงพยาบาล โดยมีทีมสหสาขาวิชาชีพร่วมวางแผนการดูแลผู้ป่วย 3) การสร้างเครือข่ายการดูแล ได้แก่ กลุ่ม องค์กร อาสาสมัคร และ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้งบประมาณสนับสนุนการดูแลผู้ป่วย 4) ได้รูปแบบระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน มีธนาคารอุปกรณ์ มีระบบการประเมินสภาพผู้ป่วยให้การดูแลแบบองค์รวม พยาบาลประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ เกิดเป็นภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้ป่วยที่บ้านอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอคลองใหญ่ โดยสามารถลดอัตราการครองเตียง ลดอัตราการนอนโรงพยาบาลซ้ำ ผู้ป่วยมีภาวะแทรกซ้อนต่ำกว่าเกณฑ์ ผลการวิจัยนี้พยาบาลสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้านในพื้นที่อื่น ๆ ให้สอดคล้องกับบริหารงานเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอตามบริบทพื้นที่

**คำสำคัญ:** การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การสร้างเสริมสุขภาพ นวัตกรรมการพยาบาล

### Abstract

This qualitative research aimed to analyze the process of the health promoting innovation for home ward patients' care in the Khlong-Yai

<sup>1</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

<sup>2</sup> พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ, APN (สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน)  
โรงพยาบาลคลองใหญ่ จังหวัดตราด

<sup>3</sup> อาจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

\* ผู้รับผิดชอบหลัก (Corresponding author) e-mail: somsamai@buu.ac.th

hospital, Trat province. The concept of health promotion, the Ottawa charter was applied for the study framework. A purposive sampling was used to recruit 25 informants from July to August 2014. Data were collected by using focus group, in-depth interviews, observation, voice recording, and related documents. Trustworthiness was ensured by triangulation method and content analysis technique was used to analyze the data.

The results revealed that the development process consisted of 4 stages. First, initiation of the policy aimed to reduce the hospital occupancy rate, the re-admission rate and costs. Second, formulation of the health care team was designed to organize a concept of one-bed hospital at home. The nurses primarily trained to caregivers who care for patients at home the same as at the hospital. Moreover, the care plan for home ward patients was called "grand round" which was organized by multidisciplinary team. Third, the care-team networking, such as helping groups, organization, volunteers, was created, which supported and funded by the local administrative organizations. Lastly, the home ward care model was developed. Medical equipment' warehouse was established. The patient's assessment system and the holistic care have also been operated. There were collaborations between nurses the local organizations, and other groups. Therefore, the networks for continuing health care activities have been spread throughout Khlong-Yai district. Consequently, the hospital occupancy and the re-admission rates were decreased. In addition, the complication rate of patients was lower than the criteria. These findings indicate that nurses could obtain to use for development of home ward care in other community setting congruence with the local health care district context.

**Keywords:** Home ward care, health promotion, nursing innovation

### ความเป็นมาความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศไทย มีนโยบายหลักที่สำคัญเพื่อสร้างหลักประกันให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีมาตรฐานและเท่าเทียมและสามารถเข้าถึงได้ง่าย หลักการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนางานบริการระดับปฐมภูมิ เพิ่มสมรรถนะด้านการรักษาโรคเบื้องต้นของพยาบาล เน้นการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก พัฒนาศักยภาพให้แก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ให้สามารถดูแลตนเองได้ ตลอดจนการลดปริมาณผู้ป่วยในโรงพยาบาล ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพทั้งในระดับครัวเรือนของประชาชน และค่าใช้จ่ายของสถานบริการสุขภาพทุกระดับเพื่อลดงบประมาณของประเทศในระยะยาว (นวลชนิษฐ์ ลิขิตลือชา, ทิพย์สุดา ลากภักดี, พัชรีย์ กลัดจอมพงษ์, 2556) ประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเฉลี่ยของผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง หัวใจ และมะเร็ง สูญเสียค่ารักษาพยาบาลทั้งสิ้น 25,225 ล้านบาทต่อปี หากคนไทยป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญ 5 โรค รวม 18.25 ล้านคนต่อปีมารับบริการที่สถานพยาบาล จะต้องเสียค่ารักษาพยาบาลทั้งสิ้นประมาณ 335,359 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 2.94 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (เนติมา คูณีย์, 2557) สถานการณ์การบริการสุขภาพของประเทศไทยในปัจจุบัน พบอัตราผู้ป่วยในด้วยโรคไม่ติดต่อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (ศรีเพ็ญ สวัสดิ์มงคล, 2559) ซึ่งเป็นภาระต่อค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน กระทั่งต่อกำลังคนด้านสุขภาพ ค่าใช้จ่ายระดับครัวเรือนและต่อเศรษฐกิจระดับประเทศ ดังนั้นการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้านจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยลดเวลาอนรักษาทันทีต่อในโรงพยาบาลทำให้ปริมาณงานและค่าใช้จ่ายในภาพรวมลดลง (นวลชนิษฐ์ ลิขิตลือชา และคณะ, 2556)

โรงพยาบาลชุมชนเป็นหน่วยบริการสุขภาพระดับทุติยภูมิที่สำคัญที่ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบบริการสุขภาพระดับอำเภอ (district health system) มีระบบการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ด้วยการบูรณาการทรัพยากร